

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ו' משמיטה ויובל הלכה ג - ה.

הלכה ג.

עיון בלשון המשנה בכל הדוגמאות באיסור שקילה ומדידה ומנין.

במשנה בשביעית פ"ח מ"ג "אין מוכרין פירות שביעית לא במדה ולא במשקל ולא במנין וכו'". יש לעיין מדוע התנא האריך בלשונו לפרט את כל הדוגמאות שאסור במכירת פירות שביעית, היה צריך לקצר בלשונו ולכתוב שמותר למכור רק באומד. ולא עוד, שעיקר חסר מן הספר, שעצם הדין של ההיתר למכור באומד לא הזכיר התנא.

ובאמת הרמב"ם הזכיר בפרק ו' הלכה ג' את העיקר, "כשמוכרין פירות שביעית אין מוכרין אותן לא במדה ולא במשקל ולא במנין וכו' אלא מוכר המעט שמוכר אכסרה וכו'". ומדוע התנא לא הזכיר את עיקר ההיתר.

הרי שהרמב"ם הזכיר גם את עיקר ההיתר, רק שצ"ע מדוע האריך בלשונו ולא כתב בקיצור רק באיזה אופן מותר וממילא נשמע שבשאר האופנים אסור. וצ"ע. ועיין בסמוך.

עוד עיון במשנה שהזכירו "ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל".

בהמשך המשנה נזכר דין נוסף "ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל".

בתוס' יו"ט על המשניות כתב וז"ל "יצאו אלו מן הכלל לאשמועינן דאע"ג דרגילות התאנים לשקלן כד"א מנה דבילה וה"א דכשמשנה ומנאן סגי וכן בירק דרד למנותן אגודות אגודות כדתנן במ"ב פ"ג דדמאי הלוקח ירק וכו' שאינו מחוסר אלא מנין וה"א כי משנה ושוקלן שרי קמ"ל דאין מותר למכור באלו הדרכים אפילו בשינוי מכדרכו אלא מוכר אכסרה כלומר באומד".

במנחת שלמה על שביעית פ"ח מ"ג מביא את התוס' יו"ט שכתב שיצאו תאנים מן הכלל היינו משום דס"ד דכיון שתאנים דרכן לימכר במשקל כדתנן בפאה פ"ח מ"ה מנה דבילה, א"כ כשמשנה למכרן במנין סגי. והעיר במנחת שלמה, דהוא תמוה, דהתם מיירי בתאנים יבשים שנדרסו ברגל, ובהו לא שייך מנין כלל, משא"כ בסתם תאנים וצ"ע.

במלאכת שלמה כתב "קשה לי אמאי אצטריך למהדר ולמיתני תו ולא תאנים במנין דכיון דתנא אין מוכרין פירות שביעית וכו'".

תוכן הענינים¹

הלכה ג.

- עיון בלשון המשנה בכל הדוגמאות באיסור שקילה ומדידה ומנין.
- עוד עיון במשנה שהזכירו "ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל".
- השמטת הרמב"ם הדין שאין למכור תאנים במנין וירק במשקל.
- הטעמים שאסור למכור פירות שביעית במשקל ומנין ומידה כי אם באומד.
- גם לפני המכירה אסור למדוד.
- הנחת פירות שביעית בכף מאזניים לא לשם מדידה.
- בחנויות של שמיטה שנעשה ע"י שליחות מותר לשקול.
- בכלי שכבר יודע את מידתו או למדוד באצבעו גם אסור.
- חנויות לממכר מיצי פירות שביעית באופן המותר ע"י הבלעה והקפה, אם יכולים למכור בכוסות בגדלים שונים.
- מאכלים שעירבו בהם טעם ע"י יין או שאר משקין הקדושים בקדושת שביעית, למוכרם במשקל.
- אי אפשר להתיר לשקול ע"י הכנסת פרי שישית.
- אופנים שמותר למדוד.
- מוכר רק פרי אחד.
- אחר שכבר קנה יכול למדוד ולשקול.
- מותר שיהי' חישוב בערך.
- עיון בסיום דברי הרמב"ם "לוקח הדמים לקנות בהם אוכל אחר".
- קניה במשקל וכו"ב בפירות עכו"ם.

הלכה ד.

- במחלוקת איך לאגוד האריות.

הלכה ה.

- פירות חוץ לארץ שנכנסו לארץ וניכרין שהם מחוץ לארץ.
- ניכרין בעצמותם שהם מחוץ לארץ אפילו שרוב אנשי העיר לא יודעין להכיר. ואפילו כשהיו ניכרין רק בזמן הבאתן, תלה מודעה.
- פירות ששית.
- לברר ע"י טעם וריח מנין הפירות.
- פירות עכו"ם.

¹ אשמח לקבל הערות והוספות. א, קרביץ. יש אפשרות לקבל אי"ה את הגליון [במייל-036164702A@gmail.com](mailto:036164702A@gmail.com)

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ו' משמיטה ויובל הלכה ג - ה.

והוסיף ששמע עוד מהגר"ש זצוק"ל, דחז"ל גזרו בכל אופן שלא למכור במדה משקל ומנין כיון שכן הוא דרך הסוחרים.

השמטת הרמב"ם הדין שאין למכור תאנים במנין וירק במשקל.

לעיל הובא הדין שנזכר במשנה "ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל". והחידוש לפי חלק מהמפרשים, שאפילו שינוי מהמכירה הרגילה של שאר השנים אסור, ויש לעיין שהרמב"ם לא הזכיר זאת.

בערוך השולחן העתיד (סימן כה' ט') כתב וז"ל "ודע דבמשנה ג' פ"ח מסיים בדין זה ולא תאנים במנין ולא ירק במשקל וה"פ דתאנים דרך למכור במשקל וירק במנין והיינו אומר דכשעושה בשינוי מותר קמ"ל דאסור. והרמב"ם לא הזכיר זה דכיון שכתב סתם לא במדה וכו' ממילא דעל כל מיני פירות שמוכר הדין כן הוא". כוונתו לומר שעד כמה שהרמב"ם סתם שאסור למכור פירות לא במדה ולא במשקל ולא במנין, הרי כלל בזה את כל האופנים שאסור למכור, אפילו בשינה מהדרך הרגילה, שיש רק היתר אחד של מכירה באומד. ובזה מבואר מדוע הרמב"ם האריך בלשונו לפרט את כל הדוגמאות של האיסור, וכתב גם את ההיתר של אומד, להשמיע לנו בבת אחת, שאין דרך מכירה שמוותרת בכל דרך שהוא כי אם באומד.

ומ"מ למדנו מדברי הערוך השולחן שסובר כשיטת הסוברים שאין היתר מכירה אפילו בשינוי.

הטעמים שאסור למכור פירות שביעית במשקל ומנין ומידה כי אם באומד.

הרע"ב מברטנורא כתב "לא במדה ולא במשקל ולא במנין כדי שימכרו בזול. אי נמי מתוך שאין מוכרין אותן כדרך שמוכרים בשאר שנים ינהגו בהם קדושת שביעית ולא אתו לזלזולי בהו". וכן כתב בפירוש מהר"א פולדא על הירושלמי פ"ח הלכה ג' כשני טעמים נפרדים.

בפירוש המשניות לרמב"ם כתב וז"ל "הוא אומר שהדבר המועט שמוותר לאדם למכרו מפירות שביעית כמו שנתבאר אחר זה אסור מוכרו על דרך מכירת שאר המכירות בשאר השנים שלא יראה סוחר בפירות שביעית אבל צריך לעשות ענין מעניני הפקר שבפירות שביעית כגון שימכור כפי שיזדמן לו במדה ולא במספר וכו'".

בתוס' אנשי שם הביאו את דברי הירושלמי ששואל למה באמת אין מוכרים פירות שביעית לפי מדה, ותירצו כדי שימכרו בזול.

הכל בכלל דבשלמא ירק אפשר דלא הוי בכלל פירות ואם תמצא לומר דהוי הדר תנייה לאשמועינן ביה פלוגתא דב"ש וב"ה, אבל תאנים קשה. ואי הוה דרכן של תנאים לימכר בשאר השנים במשקל או במדה הוה אמרי' דאתא לאשמועינן דאפילו ע"י שינוי אסור וגלי בתנאים והוא הדין בשאר פירות דלא תימא דוקא כשמוכר במדה דבר שדרכו לימוד ובמשקל דבר שדרכו לשקול ובמנין דבר שדרכו למנות אבל אי אפיך ושינה לית לן בה קמ"ל כד נלע"ד וכו' וגם הר"ר יוסף ז"ל מצאתי שכתב וז"ל ולא תאנים במנין פ' אע"פ שאין הדרך למכור בכך וכן הירק אין הדרך למכרו במשקל אפ"ה אסור כן נ"ל עכ"ל".

וכן כתב **בתפארת ישראל** "קמ"ל אע"ג שזה שינוי, דתאנים אורחיהו למכור במשקל וירק במנין, אפ"ה אסור".

מבואר לפי דבריהם שהחידוש במשנה, שאין היתר למכור פירות שביעית במכירה כל שהיא אפילו שישנה מהרגילות של המכירה במוצר הזה, אלא רק בהיתר של אומד. ואולי בזה יתיישב גם מדוע האריך התנא לפרט בתחילה את כל הדוגמאות ולא קיצר בלשונו, כי רצה להשמיע לנו את כל סוגי המכירות שיש בשאר השנים, והן, מדה, משקל, ומנין. וע"ז הביא את הדין הנוסף, שלא יעזור שינוי מהרגילות של כל מוצר, כי לא מסתכלים על כל מוצר בפני עצמו איך הרגילות למוכרו, כדי שנתיר בשינוי, אלא רצו שימכור דוקא באומד. רק שעדיין יקשה כדלעיל מדוע התנא לא הזכיר את עיקר ההלכה שצריך למכור באומד.

אולם במשנה ראשונה חולק וסובר שמועיל שינוי, שכתב "ולא תאנים במנין, נ"ל דתאנים דרכן במנין כדתנן פ"ב דמעשרות מ"ה ומ"ו ומר דבשביעית כדרכן אסור במנין ובמשקל מותר דשינוי הוא. וכן ירק דרכו במנין כך וכל אגודות באיסור היינו כשמוכר בשוק, אבל בבית דרכו במשקל וכו' ובשביעית אין דרך למכור בשוק דהוי סחורה אלא בבית דבר מועט ודרך למוכרו במשקל, ובשביעית לא ימכור במשקל אלא אכסרה". וכן מביאים בשם עוד מפרשים.

לדינא כתב בפירות שביעית לגאון ר' צבי כהן זצ"ל עמוד קנד' שאין למכור במדה ובמנין ובמשקל אע"פ שמשנה מהרגלו ממדה למשקל או להיפך, והמקור הוא מהמשנה ולא תאנים.

בתורת הלוי על שביעית עמוד רב' כתב, אף דבר שדרכו למכור במשקל בלבד אסור למוכרו במדה ובמנין וכן כיו"ב ודלא כמי שמקיל בזה. ובהערה ציין למשנה ראשונה שמקיל ע"י שינוי.

והביא שהגר"ש ואזנר זצוק"ל בגליון שם כתב שאין פירוש זה נראה כלל, דמלבד שהוא חולק על כל הקדמונים שאסרו מדה משקל ומנין בכל אופן, וכן משמעות לשון הרמב"ם.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ו' משמיטה ויובל הלכה ג - ה.

במנחת שלמה על שביעית פ"ח מ"ג הביא את קושית התוס' אנשי שם שתמה שמהירושלמי מבואר ששני הטעמים צריכים זה לזה ומדוע הרע"ב חילקן כשני תירוצים נפרדים, וכתב במנחת שלמה, שגם לדידה עדיין תיקשי דעכ"פ אם יעשה שינוי וימכור בזול לישתרי למכור בכל גוונני, וע"כ דלא פלוג ואסרו כל מכירה במדה ומשקל, וא"כ גם על הרע"ב לא קשיא.

גם לפני המכירה אסור למדוד.

בספר פירות שביעית לגאון ר' צבי כהן זצ"ל פרק ה' עמוד קנג' כתב, אסור למוכר למדוד או לשקול פירות שביעית אפילו לפני המכירה, גם אם הלוקח יסבור שהוא מוכר לו באומד. ואפילו כלי שאינו מיוחד למכירה אם כבר מכר בו פעמים אחדות ועי"כ נתבררה לו מדתו לא ימכור בו עוד ואפילו אין הלוקח יודע שהמוכר יודע את מדתו.

בהערה מביא שהמקור הוא תוספתא שביעי פרק ו' הלכה ט' לא ימדוד כלי בביתו וימכור בו כאסכרה (באומד) ומביא שבערוך השולחן העתיד זרעים כה' יב' מעיר שהרמב"ם לא הביא את התוספתא הנ"ל וכן הוא בירושלמי. ומביא שבספר תורת השביעית סוף הלכה צ' מיישב שיטת הרמב"ם ע"פ הפני משה על הירושלמי דר' הושעיא בתמיה קאמר, והיינו דאין המסקנא כן, אולם בספר פאת השולחן סימן כו' סעיף ד' בהגהה הביא את התוספתא ואת הירושלמי להלכה.

הנחת פירות שביעית בכף מאזניים לא לשם מדידה.

בספר פירות שביעית לגאון ר' צבי כהן זצ"ל עמוד קנה' שכתב לאסור הנחת פירות שביעית בכף מאזניים, אפילו לא למטרת מדידה אלא כגון לשומרם מן העכברים וכן לא לשער משקל פירות שבידו האחת ע"י אחיזת משקולת בידו השניה וכו'.

בחנויות של שמיטה שנעשה ע"י שליחות מותר לשקול.

בדרך אמונה בבאור ההלכה בד"ה כשמוכרין כתב בשם החזו"א דבאוצר בי"ד מותר לארוז ולמדוד כי אין כאן שום מכירה כי הפירות הפקר ומחלקין את ההפקר, ומהאי טעמא יש לומר דגם בחנויות של שמיטה שהן בתורת שליחות אין איסור למדוד ולשקול כי הוא רק כדי להודיע כמה הוא צריך ואין כאן מכירה כלל אלא שליחות.

בתורת הלוי עמוד רה' כתב, בחנויות של שמיטה אשר הם שלוחי בי"ד לחלק לציבור ע"פ ההוצאות, דעת הגר"ש ואזנר זצוק"ל שיש להקל למכור במדה במשקל ובמנין.

הקשו בירושלמי וישקלו בליטרא וימכרו בזול, שהרי אפשר לתקן שאפילו אם ישקלו במשקל ומידה, עדיין ימכרו אח"כ בזול. שאם כל המטרה רק כדי שימכרו פירות שביעית בזול, מה זה סתירה מה ששוקל ומדוד הפירות לעצם המחיר במכירה, ותירצו בירושלמי "אם אמר את כן אף הוא אינו נוהג בהן בקדושה". שאם יתנו למוכר למדוד ולשקול כרגיל ויחייבהו רק למכור אח"כ בזול, יבוא לזול בפירות שביעית, שאין לו היכר לזכור שזה פירות שביעית. ולכן תיקנו שלא ימדוד ולא ישקול, שכל זה שינוי משאר השנים ויזכור שזה פירות שביעית שצריך לנהוג בהם בקדושה. והקשה בתוס' אנשי שם שמשמע מזה שצריך את שני הטעמים, "והא בלא הא לא סגיא. דאי מטעם ראשון לחד ישקלו בליטרא וימכרו בזול, אי מטעם שני לחד הוי סגי באיזה שינוי אחר". ומקשה על הרע"ב מדוע כתב זאת כשני תירוצים נפרדים, דלא הוי ליה לכתוב אי נמי.

ומביא שברמב"ם כתב הטעם שלא יראה כסוחר, וכנראה שהרמב"ם הבין שזה הטעם של הירושלמי דהכל טעם אחד.

וכן נראה בפני משה על הירושלמי שכתב לא במדה וכו' שלא יהא נראה כסוחר בפירות שביעית ומדקדק למוכרן בצמצום במדה וכו' אלא מוכרן אכסרה שמתוך כך ימכור אותם בזול ויהא ניכר שהוא נוהג בהן מנהג הפקר".

בפירוש הר"ש סירילאו על הירושלמי כתב "דאם ימכור בליטרא, כיון שכן נוהג בשאר שני שבוע לית ליה סימן לזכור שבדמים יש קדושת שביעית ומתוך שצוו חכמים שימכור בלי אגודה יזכור וינהוג בדמים קדושת שביעית מוכרין בזול".

מביאים שהגר"א גרס אחרת בקושית הירושלמי, וישקלו בליטרא וימכרו ביוקר, שעד כמה שמוכר פירות שביעית באופן שמותר למכור ואין בזה איסור סחורה, לאיזה מטרה הוצרכו שימכור בזול, וע"ז תירצו בירושלמי שאם ימדוד ויקול הפירות כדרך כל השנה, אין נוהג בפירות בקדושת שביעית ויש בזה ביזוי לקדושת שביעית.

בדרך אמונה בבאור ההלכה בד"ה כשמוכרין בסוף דבריו כתב, שלפי הגר"א יוצא שחייבים למכור בזול, כי רק כך זוכר לנהוג בהם בקדושה. ודן שם שלכאורה יוצא שלפי הרא"ש זה תלוי בדני התירוצים, אבל למעשה כתב שלא משמע כן שיהי' אפשר למכור שלא בזול.

מ"מ מסיים הדרך אמונה, שודאי הענין למכור בזול כדי שיזכור שהכל הפקר ולא יעשה מזה רווחים, וכשמוכר באומד בלי רווחים יזכור שיש בהם קדושה.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ו' משמיטה ויובל הלכה ג - ה.

אלא רק בפירות שביעית שבתערובת ובטעם פרי השביעית שבמאכל, לפיכך מותר למכור את התערובת והמאכל בלא קבלת תמורת עבור פירות שביעית וכו'.

מבואר להדיא שבתערובת פירות ומאכלים שאינם קדושים בקדושת שביעית, עם דברים הקדושים בקדושת שביעית, אפילו שודאי הכל קיבל קדושת שביעית, עכ"ל מותר למכור כשלא לוקח כסף על החלק שקדוש. א"כ יש לדון האם יהי' מותר למדוד ולשקול מאכלים כאלו.

הגאון ר' אברהם צבי ישראלזון שליט"א השיב, יתכן, דאם מוכר לדוגמא, מיץ גזר הקדוש בקדו"ש עם מיץ תפוזים משישית ולוקח כסף רק על המיץ תפוזים בלבד ללא הערמה ומודד בכוס מלא כדי שיקח כסף על חציו, אין זה נקרא מדידה לסחורה האסורה בשביעית, דאין זה שבת שהאיסור הוא בעצם המדידה, דבדאי מותר למדוד פירות שביעית לצורך בישול וכדומה.

אי אפשר להתיר לשקול ע"י הכנסת פרי שישיית.

בשולחן שלמה שביעית עמוד קסב' אסור לחלק פירות שביעית במשקל, והנה יש מתחכמים להכניס לתוך פירות שביעית פרי של שישיית שאינו קדוש ושוקלים אותם ביחד, אולם לענ"ד הדבר אסור דמ"מ הא גופא ששוקלו הרי מזלזל בפירות שביעית. עכ"ד. ולא קשה מדין זה על מה שהובא לעיל, שכאן הוא מכניס רק בשביל להתיר המשקל וזה זלזול שאסור. אבל לעיל עוסק במכירה של תערובת מאכלים כי באמת רוצה את התערובת, ולכן אולי אפשר להקל כדלעיל, שהרי לא יודע כמה מעורב כאן במשמיטה וכמה משאר פירות, והמחיר הוא על הפירות שאינם קדושים בשביעית.

אופנים שמותר למדוד.

בספר פירות שביעית לגאון ר' צבי כהן זצ"ל עמוד קנה' כתב מותר לאדם לשקול או למדוד בביתו פירות שביעית שלא לצורך מכירה, וכן לצורך נתינתם במתנה, לצורך חלוקת שותפים, לצורך מאכל לתינוק, לצורך דיוק בכמויות של המוצרים בתבשיל, או לדעת אן נתאנה או לצורך מצוה או ברכה.

בתורת הלוי על שביעית עמוד רד' כתב, שקילה ביתית אינה בכלל האיסור וע"כ מותר לשקול בבית פירות או תבלינים דבכה"ג אינו בגדר סחורה.

בכלי שכבר יודע את מידתו או למדוד באצבעו גם אסור בדרך אמונה ס"ק כא' כתב לגבי איסור מדידה, "וכן אסור למדוד בכלי שיודע מדתה ואפילו אם מדד בכלי כמה פעמים וסמך ע"ז שלא יתאנה שיודע כבר דכלי זה בשער זה שלוח לי למכור ואפילו אין יודע מדתה שהרי כלי זה משמשתו בשימוש מדה, ואסור אפילו למדוד באצבעו כמה הוא אורכו או לרמוז ללוקח למדוד באצבעו אסור.

כעין זה כתב **במשפטי ארץ** שביעית עמוד 127, מה שאמרנו שאסור למכור פירות שביעית במידה, לאו דוקא בכלי מדידה, אלא גם בכלי שאינו עשוי למדידה אך יודע את מדתו, או שהתרגל למכור בו ויודע באיזה מחיר כדאי לו למכור את הכמות שמכיל כלי זה אסור למכור לפי מידת הכלי.

חננויות לממכר מיצי פירות שביעית באופן המותר ע"י הבלעה והקפה, אם יכולים למכור בכוסות בגדלים

שמוכרים מיצי פירות לשתיה בכוסות בגדלים שונים, וכל כוס יש לו מחירון אחר. ויש לדון באופן שמוכרים מיצי פירות שביעית באופן המותר ע"י הבלעה, לסוברים שזה מועיל גם להתיר סחורה, האם יש לאסור מצד איסור מדידה בכלי מיוחד, אפילו שעתה אין בזה מדידה, אבל לפי המבואר לעיל כל כלי מיוחד במידה מסוימת שיש למוכר בזה מחיר מיוחד, הרי זה ככלי מדידה שיש לאסור, א"כ האם אין הכא נמי יהי' אסור למכור באופן שממלא עד למעלה את הכוסות לפי המידה של כל ימות השנה, ונוכל להתיר לו למכור באופן שהקונה ממלא כמה שרוצה, כל אחד לפי מה שרוצה, ולא יקבע מחיר לפי הכוסות, וכך זה יהיה בערך ובאומד. וצ"ע.

מאכלים שעירבו בהם טעם ע"י יין או שאר משקין הקדושים בקדושת שביעית, למוכרם במשקל.

מצוי עוגות ושאר שמעריבים בהם יין ושאר משקין, יש לדון האם עד כמה שהשאר משקים נתנו טעם טוב בכל המאפה, נחשב המאכל כולו לקדוש בקדושת שביעית, ועתה רוצים למוכרו בהבלעה לסוברים שאין בזה איסור סחורה, אם יוכל למוכרו במשקל, או שאסור.

ונראה להוסיף, שבספר פירות שביעית לגאון ר' צבי כהן זצ"ל

עמוד קמו' כתב שתערובת פירות שאינם של שביעית עם פירות שביעית וכן מאכל שאינו של שביעית כגון בשר, דגים, שבישלו עם פירות שביעית שנתנו בו טעם ומשום כך יש לנהוג בו קדושת שביעית, אין איסור סחורה בכל התערובת ובכל המאכל,

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ו' משמיטה ויובל הלכה ג - ה.

כל הסחורה בשנת השביעית הוא מפירות נכרים משו"ה לא שייך חומרא זו.

אמנם אף להסוברים דיש קדושת שביעית בפירות נכרים, מ"מ בקונה מן הנכרי עצמו, יש לצדד לפי מה שכתבו האחרונים בפשטות דאיסור סחורה הוא על המוכר ולא על הלוקח וכו' לפי"ז הקונה מן הגוי אף שיש קדושת שביעית על הפירות להסוברים כן, מ"מ הרי אין על הגוי איסור סחורה ולא דין דמכירה באסכרה, ואף הסוברים דאיסור סחורה הוא גם על הלוקח, מ"מ נראה דהיינו דוקא כשהמוכר עובר על איסור סחורה, אבל בקונה מנכרי דבכה"ג אין המוכר עובר על איסור סחורה ה"ה דאין על הלוקח שום איסור בכה"ג. וכו'. ובשם המהרי"ל דיסקין זצ"ל מובא שהחמיר על עצמו אף כשקנה מנכרי לקנות רק באסכרה ולא במדה משקל ומנין, וכתבו האחרונים שזהו רק חומרא. ולמעשה בקונה מנכרי יש להקל לקנות ממנו במדה משקל ומנין וכו' אבל מ"מ אין ליתן הדמים בקדושת שביעית, ונמצא שמסר חליפי פירות שביעית ליד נכרי שיזלזל בהם, אלא ישלם אח"כ דאז אינו נתפס בקדושת שביעית.

ועיין לעיל מה שהארכנו בזה בהלכה א'.

הלכה ד.

במחלוקת איך לאגוד האריזות.

הרמב"ם כתב "ואגוד דברים שדרכן להאגד לבית למכור בשוק אכסרה כדרך שאוגדין להביא לבית לא כדרך שאוגדין לשוק כדי שלא יהיה כמוכר בצמצום. ודברים שאין דרכן להאגד אלא לשוק לא יאגוד אותן".

בהשגת הראב"ד כתב, לשון המשנה פ"ח מ"ג "ובית הלל אומרים את שדרכו ליאגד לבית אוגדין אותו לשוק ופירושו הואיל שדרכו לאגדו אפילו לאכלו בביתו כדי שידע בכמה אגודות הוא מסתפק בשבוע ג"כ כשימכור אותו בשוק אוגד אותו שאין אגודתו דרך סחורה אלא א"כ דרכו של ירק זה ליאגד אבל בין אגד לאגד לא שמענו הפרש".

בשיעורי שבט הלוי על שביעית עמוד שנד' מביא את המשנה ומבאר, וז"ל "אף דאגודה נכנס לכאורה ג"כ בגדר מדה ומשקל שיודעין כמה יש בכל אחד ואחד והוי דרך סוחרים, מ"מ כיון דהוא דבר שגם בבית דרך לאגוד מותר, ובפשטות המשנה משמע דאם אוגדין רק בשוק אסור לאגוד, אבל אם הדרך לאגוד בבית מותר ג"כ בשוק, והיינו דכיון דעושין ג"כ בבית לחלק לב"ב וכה"ג ואינו

מוכר רק פרי אחד.

בחוט שני שביעית עמוד שכד' כתב, אם מוכר רק פרי אחד כגון אתרוג, נראה שההיכר צריך להיות בדמים שמקבל שיהיה זול משאר שנים ועי"ז ניכר שהוא מפירות שביעית.

אחר שכבר קנה יכול למדוד ולשקול.

בדרך אמונה ס"ק כ' כתב, אחר שקנה מותר לו לשקול בביתו לידע כמה הגיעו.

מותר שיהי' חישוב בערך.

בחוט שני עמוד שכד' אע"פ שחייב למכור אכסרה בלא משקל, מ"מ מותר שיהיה לו חישוב בערך כמה פירות יש כאן.

עיון בסיוס דברי הרמב"ם "ולוקח הדמים לקנות בהם אוכל אחר".

בחוט שני עמוד שכד' מעיר מאי טעמא חזיר על הדין שאין לקנות אלא אוכל ולא דברים שלא נתפס בהם קדושת שביעית ואפשר שכוונת הרמב"ם לומר דטעמא דמילתא דלא ימכור אלא אכסרה הוא כדי לעשות היכר אף למוכר שלא ישכח שמוכר פירות שביעית וצריך לקנות בדמים מאכל.

קניה במשקל וכיו"ב בפירות עכו"ם.

בשיעורי שבט הלוי על שביעית עמוד שנג' כתב וז"ל "הנה דנו האחרונים בפירות נכרים אי איכא איסור קנ' במדה ומשקל. והנה להנהגין בקדושת שביעית בפירות נכרים כהמב"ט וכהוראת החזו"א נראה פשוט דאיכא איסור מכירה במדה ומשקל כשישראל מוכרו, אך אף לדעת המקילים דלדידהו אין קדושת שביעית בפירות נכרים, מ"מ לכאורה לא גרע מפירות חוץ לארץ דמבואר להלן הלכה ה' דגזרו בהו כפירות ארץ ישראל, והטעם משום שיטענו ולא יכירו שהם פירות חוץ לארץ ויבואו לזלזל בפירות ארץ ישראל, ובאמת בפירות נכרים יש מקום להחמיר יותר מפירות חוץ לארץ, דמה אלו שבאים מחוץ לארץ שאין להם שייכות כלל לקדושת שביעית אעפ"כ אסרו למכור במדה ומשקל וכיו"ב, כ"ש בפירות נכרים.

אך המנהג בירושלים שאין מחמירים בזה ושוקלים פירות נכרים כרגיל וכן כיו"ב, ואפשר עפמש"כ החזו"א סימן יד' סקי"ב לגבי פירות חוץ לארץ דאם מוכרין בשוק פירות מסויימים רוב משל חוץ לארץ בכה"ג אין חומרא זו משום דהו"ל כניכרין שהם מחוץ לארץ ע"ש. והכא נמי יש לומר לענין פירות נכרים דמקומות אלו

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ו' משמיטה ויובל הלכה ג - ה.

בדרך אמונה בביאור ההלכה בד"ה ואוגד כתב, וז"ל "עייין בדרך אמונה שביארנו מחלוקת רבינו והראב"ד, והנה במשנה תנן את שדרכו לאגוד בבית אוגדין אותו בשדה כגון הכרישין ונץ החלב ופי' הר"ש את שדרכו לאגוד כשרוצה אותן לבית מותר להוליכן אגוד למכור והוא כפי' הראב"ד והוא מוכרח בהמשנה דמסיים כגון הכרישין ונץ החלב וגם רבינו ס"ל כן, שהרי מסיים ודברים שאין דרכן להאגד אלא לשוק לא יאגוד אותם והוא דינא דמתנלי' דדוקא דברים שדרכן להאגד בבית אוגדין אותו בשוק לפי' הר"ש והראב"ד אלמא דגם רבינו מפרש כן וכו' אלא דרבינו הוסיף עוד תנאי דגם דברים שדרכן להאגד לבית צריך לאגדו בשינוי לא כמו שדרך להאגד בשוק וע"ז חולק הראב"ד וס"ל דאין חילוק בזה ואם דרכן להאגד לבית מותר לאגדן לשוק בכל גווני, וצ"ע מאין הוציא רבינו דין זה וכו'".

בסוף דבריו מסיים הדרך אמונה, "ומ"מ מסתבר דגם הראב"ד מודה שאם יש אגד שאוגדין אותו דוקא לשוק בצורה זו אסור גם בשמיטה, ורק באגד ששניהם שווים בזה נחלקו רבינו והראב"ד.

הלכה ה.

פירות חוץ לארץ שנכנסו לארץ וניכרין שהם מחוץ לארץ.
כתב הרמב"ם "פירות חוץ לארץ שנכנסו לארץ לא יהיו נמכרים במדה או במשקל או במנין אלא כפירות הארץ אכסרה ואם היו ניכרין שהם מחוץ לארץ מותר".

וכתב **בדרך אמונה** ס"ק לג' בשם החזו"א, שאם אין ניכרין שהם של חוץ לארץ שאסור במדה משקל ומנין, אבל לא חייבוהו בביעור ואין בזה איסור סחורה והפסד.

עוד הוסיף, שזה רק בפירות האילן אבל בירקות וזרעים כיון ששל ארץ ישראל אסורין משום ספיחין לא שייך לאיחלופי. מיהו אם מצוי ירקות של גוי מארץ ישראל שיש בהן קדושת שביעית ולא ספיחין אפשר דאתי לאיחלופי.

מיהו אם רוב השוק של חוץ לארץ הוא ליה כניכרין ולא אסרו אלא כשרוב הפירות הנמכרין קדושים בקדושת שביעית.

בשיעורי שבט הלוי על שביעית עמוד שנה' בענין דברי החזו"א שאסרו רק שקילה ומדידה בפירות חוץ לארץ ולא לענין הפסד וביעור מוסיף שלענ"ד נראה עוד דמכירה הוא דבר הנעשה ברבים לכך חששו יותר אטו ארץ ישראל כיון דיראו רבים, משא"כ הפסד וביעור שאינו ברבים, ואף בלאכלה ולא לסחורה כלולים עפ"י רוב דברים שאינם נעשים ברבים, משא"כ מכירת פירות כרגיל.

מיועד לסחורה גם בשוק דאינו מעשה סחורה כיון דעושה כן גם בבית.

אמנם רבינו ס"ל דאת שדרכו לאגוד בבית וכו' היינו דיש שני מיני אגודות, דיש אגד שאוגדין לבית ויש אגד שאוגדין לשוק, ואם עושה כאגד שבבית מותר, אבל אם עושה בבית כאגד שבשוק אסור. וכתבו המפרשים דרבינו מפרש את שדרכו לאגוד בבית דהיינו אגד שהוא מיוחד לבית אבל בשוק אוגדין באופן אחר, והביאור הפשוט בזה דבבית אין אוגדים לסחורה ולכן אוגד הכל ביחד ומביא יחד לבית ואינו מחלק לחלקים קטנים, אבל כשרוצה למכור בשוק אוגד בדרך כלל באגודות קטנות כדי שיוכל למכור יותר, וע"ז קאמר דאם דרכו לאגוד בבית אוגדין אותו בשוק היינו דמותר למכור בשוק באותו אגד שאוגד בבית ואז הוא כמסכרה.

אבל הראב"ד משיג בזה דבפשטות לשון המשנה משמע דדבר שדרכו לאגוד בבית מותר ג"כ למכורו בשוק באגודות אף שאינו דומה לאגודה שבבית, דבכה"ג אין ניכר כ"כ דהוא כסחורה כיון שבבית ג"כ עושין אגודות. ומהרי"ק כ' דבאמת במשנה תנן בסתמא, אלא דרבינו הבין דאם עושין בשוק אף דעושין ג"כ בבית מ"מ הוא דרך סחורה, ולכן כתב רבינו דהיינו דוקא כשעושין בבית שלא בדוק. וכעין זה כתב הרדב"ז דקשיא לרבינו דהא אסור למכור במנין אלא אכסרה, ואם אין שינוי באגד עצמו במה יוכר שהם של שביעית.

ונמצא דלראב"ד אם הוא דבר שאוגדים אותו בבית אין חילוק באיזה אגד אוגדו ובכל גווני מותר, ורבינו מחמיר בזה דאגודה שבשוק אסור לעשות בכל גווני דהוא מעשה סחורה, אבל האגודה שעושין בבית מותר למכור אותו אגודה גם בשוק דהוא כמסכרה, וז"ש שלא יהא כמוכר בצמצום, דאגודות קטנות שהדרך לאגוד בשוק נראה כסחורה.

בחוט שני שביעית עמוד שכג' כתב שנראה שאין כוונת הראב"ד להשיג שמותר למכור אגודה אפילו בלא אכסרה אלא כוונתו שאין הדבר תלוי בצורת האגודה אלא במין הנאגד לבית. והרמב"ם מצריך תנאי נוסף שצורת האגד יהיה כדרך שאוגדים בבית ולא בשוק והראב"ד חולק ע"ז.

ומביא שהחזו"א סימן יד' ס"ק יב' ד"ה וכו' הר"מ ביאר דלהרמב"ם אין צריך צורת אגודה שונה אלא דהרמב"ם הוסיף לפרש דודאי לאו כללא הוא דזה שדרכו לאגוד בבית אוגדין בשוק דיש דברים שאוגדים בבית ואוגדין בשוק, אבל הוא בשני פנים בשינוי המשקל או בתואר האגוד וכל שחזותו מוכיח עליו שהוא אגוד לשוק אינו בכלל ההיתר.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינסטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קנייבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה שע"י קונטרס עזרת אליעזר

רמב"ם פרק ו' משמיטה ויובל הלכה ג - ה.

לברר ע"י טעם וריח מנין הפירות.
בשיח השמיטה עמוד נט' מביא בשם רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א בדרך אמונה פרק יג' ממעשר שבהבחה אם הפירות מהארץ או מחוץ לארץ, אין לסמוך על טעם וריח.

פירות עכו"ם.

במנחת שלמה שביעית פ"ח מ"ג מביא שהוא הדין בפירות של עכו"ם אף למ"ד דאין קדושת שביעית נוהגת בהן, ורק בזמן שרוב ארץ ישראל נתנה ביד העכו"ם שרי. ומוסיף, שבחנויות המיוחדות למכירת פירות לארץ או פירות עכו"ם אפשר דשרי. עיין בהלכה א' מה שהרכנו בזה בנפק"מ על מי האיסור סחורה.

ניכרין בעצמותם שהם מחוץ לארץ אפילו שרוב אנשי העיר לא יודעין להכיר. ואפילו כשהיו ניכרין רק בזמן הבאתן, תלה מודעה.

בדרך אמונה ס"ק לד' כתב, שאפילו אם אין רוב בני העיר בקיאים בהכרתן מפני שלא הורגלו בהן מותר כיון שהן ניכרין בצורתן, ואין מתחלפין לבקי ורגיל בשניהן.

והוסיף בבאור ההלכה בד"ה ואם היו ניכרין, שאפשר שבזמנינו שהפירות הבאים מחוץ לארץ באין באריזה מיוחדת וכתוב עליהן מאין באים, אע"ג דאח"כ כשמוציאין אותן ומוכרין אין ניכר בהם שהם מחוץ לארץ, מ"מ כיון דבתחילה היה ניכר אפשר דמקרי ניכר ומותר.

עוד כתב בס"ק לה', לענין קדושת שביעית וביעור וסחורה והפסד, אם ספק אם הפירות מחוץ לארץ או מארץ ישראל הולכין אחר רוב השוק.

בשיעורי שבט הלוי על שביעית עמוד שנו' כתב שהוא הדין אם רשום או תלה מודעה וכיו"ב שפירות אלו הם מחוץ לארץ ג"כ מותר למכור במשקל וכיו"ב.

בחוט שני שביעית עמוד שכה' כתב, שהדבר מצוי בתפ"א שמביאים מחוץ לארץ בתקופת פסח, דאם המין שמביאים מחוץ לארץ ניכר שהוא מין אחר מהמין שגדל בארץ מותר למוכרם במדה ומשקל. וכן באתרוגים שמביאים ממרוקו אם ניכר עליהם שהם מחוץ לארץ אין בזה כל חשש.

פירות ששית.

בשיעורי שבט הלוי על שביעית עמוד שנה' כתב שפירות ששית אם ניכר או ידוע שהוא משישית, וכגון שעדיין אין מאותו המין משל שביעית ודאי מותר למוכרם כרגיל במדה משקל ומנין, אבל אין ניכר שהם מפירות שישית, ורוב הפירות בשוק כבר של שביעית, לכאורה הו"ל לאסור למכור במדה משקל ומנין וכדין פירות חוץ לארץ, אבל באמת לא שמענו כן מעולם דפירות שישית יהיה אסור למוכרן במדה וכיו"ב. ועי' בחזו"א דבגזירות חז"ל אין לדמות מילתא למילתא ואין לנו אלא מה שאסרו חכמים להדיא ע"ש, והכא נמי הכא אף דמצינו שהחמירו כ"כ שאסרו למכור במדה ומשקל אפילו פירות חוץ לארץ שאין בהם קדושת שביעית ולא איסור סחורה, מ"מ אין להוכיח מזה לענין פירות שישית.